

Jó emberek

*Egy amish történet**

– Márta, József úr megérkezett, indulunk a kórházba! –, kiáltottam el magam az udvaron kergetőző gyerekek felé. Márta, a legkisebb közöttük, mindjárt engedelmesen félbehagyta a játékot, és sietve a ház felé indult.

– Rögtön mama, csak felkapom az olvasókönyvemet! Holnap az iskolában fel kell olvasnom a kedvenc Gúnár Anyó mondókámat! – válaszolt futtában.

– Jól van no, jól van, csak siessél! – „Mindig elfog a büszkeség, ha a szorgalmas kis Mártámat látom perdülni-fordulni. Pedig ott van még a három nagyobb gyerek, Sarah, Rebecca, Micah; mind a szívem csücskéből. No meg a kis Eli épp, hogy kint a bölcsőből...de, hát egyikőjüknek sem jutott ki az a szörnyűség, ami Márta sorsát egy életre megbélyegezte: az átkos „kifordult húgyhólyag”! Hogy is mondta a sebész? - Hólyag exstrophy! - Igen, ezt a kifejezést használta: exstrophy! Hogyan is tudtam megjegyezni ezt az ocsmány szót!? De hát annyiszor hallottam már az áldott Rivers doktortól Márta diagnózisát, hogy egészen belevésődött a fejembe. Csodálom, hogy Mártikámnak nem ezek voltak az első kimondott szavai: exstrophy! -” Erre a gondolatra majdnem felkuncogtam.

„Hát igen, Márta szörnyen nézett ki azzal a félig befejezett húgyhólyaggal és a lezáratlan hasfalával. Mint egy kis szörnyeteg! A belei félig kilógtak... UHH, micsoda első benyomás egy frissen született gyermekről! De a sírása az erős volt! Mint valami elszánt erőfeszítés, hogy megmutassa, márpedig ő élni fog! És másnap odajött az ágyunkhoz Dr. Rivers. Urológus sebész doktorként mutatkozott be. Persze ebből csak azt értettem, hogy sebész. – Uram atyám, hát kés alá fog kerülni az én drága újszülöttem!? – Máig nem felejttem el, amit mondott: – Megfoltozzuk mi a lányát, Millerné! – Így, mondta, hogy

megfoltozzuk...mint egy lyukas zoknit! – Csak legyen türelme és kitartása, mert hosszú út áll előttünk!

„És csakugyan, egy év múlva Márta belei tényleg visszakerültek, oda, ahová a Teremtő szánta őket, bár a hólyagja akkor még befejezetlen maradt. A gyenge vesécskéjének nem lett volna elég ereje átpasszírozni a vizeletet a szokásos úton, a nyitott hólyag pedig kisebb ellenállást jelentett a pisi útjában. A pelenkákat azonban így is egyre ritkábban kellett váltani. A végén a vesedoktor, Dr. Tisdell, bejelentette, hogy eljött az ideje, amire már régen készültünk. El kellett kezdeni Márti dialízis kezelését.

„Hát, nehéz volt mindent hozzáilleszteni Mártikám pici testéhez: a szűrőket, csöveket, oldatokat, még egy speciális skatulyát is kellett rendelni ahhoz a nagy pumpához! A végén azért sikerült mindent beállítani Márta vértisztításához. Attól kezdve a csurranó-cseppenő pisikéje helyett a hemodialízis masina szűrte ki a mérgeket a testéből. Uram, Isten, hogy mennyi ártalom termelődik ebben a mi testünkben! És milyen ijesztő volt először látni, ahogy a lányom vére megpirosította azokat a műanyag csöveket! Mintha a lelkét szippantotta volna ki az a nagy pumpa! De szerencsére a kezelés végén minden, amire szüksége volt, visszakerült a pici testébe. Emlékszem, az első kezelés után az úton hazafelé már büszkén mutogatta a nagy kötést, amivel a nővérek a mellkasából kilógó katéterét bugyolálták be. Máig ez a cső maradt az én lányom életvonala.

„Igaz, hogy veszélyes hetente háromszor hat órára itt hagyni a házat, amikor dialízisre viszem Mártit, de a két nagyobb lány sokat segít a kisebbekkel és az egyéb házkörűli munkákban. Szegény férjem ma éppen egyedül marad a két fiúval, mert Sarah az udvarlójával ment ki kocsikázni, Rebecca pedig még mindig a kórházban lábadozik a nagy combcsont műtétje után.

„Hát igen, Mártánk nem az egyedüli a családban, akit ilyen nagy baj ért el: Rebecca combjában valami szarkómát találtak. Az orvosok először azt hitték, hogy majd töből le kell vágni a jobb lábát, de hát a Teremtő velünk volt, és megengedte, hogy csodát tegyenek ezek a csontdoktorok ott a kórházban. Most azzal biztatnak, hogy Rebecca megint fog tudni járni.

„József úr pedig a szomszéd faluból nagyon kedvező áron felajánlotta a Márti fuvarozását a dialízisekre. Kétszer 45 perces út, heti három alkalommal! - Lám, most is itt van, pontos időben! Na, de mi van az én kisokosommal!? A végén még el fogunk késni, és akkor le kell rövidíteni a kezelést. Pont a hét vége előtt! -”

„Na végre, ott van Márta, megjelenik az ajtóban! Éppen ideje. - Ni csak, hogy lobog vele a kis barna ruhája! Én szabtam-varrtam, de már ő tűzi össze magán! - Olvasókönyvével a hóna alatt, mint a forgószél, úgy robog József úr ütött-kopott Dodge terepjárója felé, és már ügyesen be is furakszik a középső ülésre. Mellé ülök és jó erősen becsapom az ajtót.

- József úr, indíthatja a benzines szekerét!

És már zötyögünk is a jól megszokott úton: először a lancasteri lankák között, majd elhagyjuk Bird-in-Hand (Madar a kézben) farmer piacát és Intercourse (Keresztút) főutcájáról ráfordulunk az autóútra. Innentől már kifelé haladunk Lancaster megyéből, és egyre ritkábban kell kerülgetnünk az amish lovas bricskákat. „Mi is így hordoznánk most Mártit a kórházba, ha csak nem lenne olyan éktelenül messze. Mennyivel praktikusabb ez a benzines megoldás! Csak hát a hagyomány az hagyomány!”

Amint megállunk a kórház üvegkapuja előtt, Márti már szökdécsel is a dialízis osztály felé. Sasszézik, mintha nem is érezné a vérében két nap alatt felgyülemlett mérgeket, amiktől most fogja megszabadítani a négy órás kezelés. József úr pedig útjára indul a városbeli dolgait intézni, hogy aztán a kezelés végén megint itt legyen értünk.

Én először a dialízis nővérekhez köszönök be. Mire a dialízis szobába érek, a masina már javában pumpálja Márta vérét, és a nővérek belekezdték szokásos kényeztetésükbe: csevegés, mókázás, kuncogás. Mintha egy fesztelen gyermekdelutánon lennének, nem egy kórházi kezelésen! Hiába, a lányom minden viszontagsága ellenére egy vidám természetű iskolássá serdült, aki mindenkitől figyelmet és a gyengéd szeretetet csal ki. Kíváncsisága és tudásvágya a három vesedoktort is gyorsan megbabonázta. Néha szinte

szégyellem, hogy a vizitek során mennyivel több időt töltenek el az ő ágya mellett, mint a másik három sorstársánál. Na, de hát ők nagyobbak is; mind a tinédzser korban kapta el betegségét.”

- Na, Miller kisasszony, halljuk hány gallon vizet csurgatott le a torkán az utolsó kezelés óta! - kérdezi Márta kedvenc doktora, aki éppen a szokásos vizitre érkezik. Márta, aki vallásos szorgalommal jegyez le minden korty folyadékot, azonnal rávágja.

- Még a fél gallonnál is csak alig 3 decivel ittam többet. – Dr. Tisdal gyors fejszámolást végez, aztán megsimítja Mártim szőszke kis fejét.

- Nem is gondoltam, hogy csalódnék benned, Márti. De most a hétvégére jól vigyázz, hogy megint az egy gallonon belül maradjál a három nap alatt! És ne engedd, hogy anyu elsózza a pot pitét!

- Oh nem, doktor! – vágok bele a beszélgetésbe. - Higgye el, nem is engedné, hogy én sózzam a vacsoráját. Néha, amikor az egész családra ő főzi a vacsorát, bizony útra kel a sótartó az asztal körül!

- Ő főz!? Hogy mennyivel érettebbek ezek a lányok ott Lancasterben! - A doktor hangján érzem az őszinte elismerést. - Az én hét éves lányom bizony még javában az anyja kosztján él – nevette el magát Dr. Tisdal. Aztán folytatja beszélgetését Mártival.

- És a kisasszonynak hogy megy a tanulás?

- Ma ki kell választanom Gúnár Anyó egyik meséjét, amit majd holnap felolvasok a többieknek.

- Van vagy négy órád rá. Miért nem jelölsz ki három mondókát, és a kezelés végén én segítek kiválasztani a legérdekesebbet? Na mit szólsz hozzá?

Márta olyan lelkesen kezd el tapsolni, hogy a mellette ülő nővér ijedten kap a fisztulához, nehogy kiessen a tű.

Ilyesformán Mártival rendezettnek találván a körülményeket, elindulok Rebecca sebészeti kórterme felé.

- Ide nézz mama! - fogad sugárzó mosollyal másodszülöttem, miközben két mankó közé ékelve gyakorolja a járást. Kicsit úgy néz ki, mint azok a gólyalábon járó falusi sihederek pünkösdhétfő ünneplésekor.

- Bizony, Millerné, Rebecca olyan szépen halad, hogy a sebészek már a hazaküldés napját számolgatják, - erősítette meg Rebecca lelkesedését Miss Sanders, a soros gyógytornász. - Hívom is Dr. Owent, hogy megbeszélje magával a részleteket. – A szívem nagyot dobban, és meglepetésemben megöleltem Miss Sanderst. Még egy könnycseppet is ejtettem a vállára.

Egy szó, mint száz, Márta hétfőn délutáni dialízise után már négyen szorongunk József úr terepjárójában. A két testvér egész úton csacsogva osztja meg élményeit a kórházi életről és az otthoni fejleményekről. Márta nem állhatta meg rögtön kikotyogni, hogy Sarah lányomat eljegyezte a barátja, és most éppen látogatóban vannak a fiú családjánál. Én csendes nyugalommal hallgatom a két gyerek duruzsolását, úgy sem igen lehetne őket félbeszakítani. József úr néha oldalba bök és kedélyesen a gyerekek felé kacsint.

Egy szirénázó mentő húz el mellettünk, és a derűm egy pillanatra alább hagy. Ilyenkor mindig összeszorul a torkom, pláne ha tudom, hogy valamilyik porontyom nincs otthon.

Hátha még tudtam volna, hogy ezúttal mekkora nagy okom volt a szorongásra! Mert, mint később kiderült, abban a mentőben bizony az én Sarah-mat szállították!

Ahogy a portánk felé közeledtünk, már tudtam, hogy nagy baj lehet. A távolból először egy villogó rendőrautó tűnt fel. Körülötte egy nagy csoport gyűlt össze. – Jaj! Mit keres az a sok ember a házunk előtt!? – A csoportosulás közepéből kimagaslott az én hórihorgas Dánielem. Egyik karjában Micha-t ölelgette, a másikban pedig magából kikelt totyogómat próbálta csillapítgatni, miközben feldúltan beszélt az egyik rendőrrel. A körülöttük sürgölődő emberek között még a három telekkel odébb lakó „English” család nagy darab háziurát is felismerni véltem. A lehúzott ablakon keresztül a még mozgó autóból kiáltottam az emberek felé.

„És jaj! Akkor tudtam meg, hogy Sarah-ék bricskáját egy teherautó lesodorta az útról!” A fiú, jövőendő vőnk, ott halt szörnyet a helyszínen, de Sarah kirepült a bricskából. Friss volt a szántás, és elsőszülöttem most a mentővel robog a kórház felé. „Hát mit tettem én ellened Teremtőm, hogy így büntetsz!? Az egyik kikerült a kórházból a másik máris úton van, ha még egyáltalán él abban a szirénázó mentőben!? Uram, Atyám, segíts ebben a nagy bajomban!”

Szóval így érkeztünk haza az én Rebeccám a nagy műtétje után, miközben Sarah az intenzív osztályon küzdött az életéért.

Mivel Dánielemnek körmére égett a tavaszi farm munka, Sarah-t csak Márta dialízis napjain tudtam meglátogatni. Hála a Teremtőnek, valahogy túljutott az életveszélyen, de továbbra is egy csővel a torkában fekszik az ágyon. Hiába beszélek hozzá, meg sem mozdul.

És a Sors még nem végzett a próbatételemmel! Ma, amikor a dialízisről hazaértünk, a kapuban Micah fiam fogadott bennünket sírástól eltorzult arccal.

- Mama, apa leesett a fáról és a doktor bácsi azt mondta, hogy eltört a háta! A mentőóóó (sic) vitte be a kórházba.

Na, erre már az én végtelenül tűró természetem is megbicsaklott, és hirtelen elhánytam magam. „Jaj, tudom én, hogy mit jelent ez! Nem hiába hoztam öt gyereket erre a világra! De mit is beszélek...most Dánielem miatt kell aggódnom, nem a kopogtató újabb éhes száj miatt.” Dánielről pedig az orvosok megállapították, hogy az egyik gerince megrepedt, de hála a Teremtőnek, az idegek nem sérültek meg. Mindenét tudta mozgatni, így pár nap múlva haza is küldték egy fene nagy gipszben, ami az egész törzsét befedte. Szegény uram úgy nézett ki, mint egy homokparton vergődő teknősbéka! A teknőjét három hónapig kell majd viselnie, s utána kezdődhet meg a fokozatos terhelés. Ez azt jelenti, hogy a tavaszi és a nyári munkák

zenitjén az én jó uram bizony semmit nem fog tudni dolgozni. Meg is kérdeztem tőle:

- Dánielem, a Teremtő kegyes volt hozzád, de hozzánk sokkal kevésbé. Hát miből élünk, ha Te nem tudod rendben tartani az üvegházat, az almafákat és az állatokat? - Erre olyat válaszolt a férjem, amit eddig még sosem hallottam tőle.

- Anyjuk, hát meglátjuk, mi lesz! - Az én Dánielem! Aki sosem adta ki a kezéből a sorsunkat, aki minden napi teendőt már hónapokra előre gondosan eltervezett, és most azt mondja: Meglátjuk! - Erre aztán siettében visszajött az a kis étel, amit délben lekényszerítettem magamba.

- Talán csak nem terhes vagy, Leah?

- De bizony, az vagyok. Csodálom, hogy eddig nem vetted észre. - Megsimítottam a kis csoda felett a hasamat. Jól esett a kezemnek. Meleget éreztem jönni onnan belülről; a kezem mégis hideg veritékes maradt. Dániel magához húzta a fejemet és ajkával megérintette a homlokomat.

- Ne aggódj, ezt is felneveljük, mint a többit!

De hogy hogyan? Azt már nem tudta megmondani.

Ekkor kopogtak és a nagy darab English szomszéd lépett be.

- Millerné asszonyság, bejöhetnek-e a többiek? Megbeszélni valónk lenne Dániellel. - Még vagy öten csoszogtak be utána; Amish, English, mindenféle. - Csak azt kell kitanácskoznunk, hogy amíg leszedik Dánielről ezt a gipszet miként osszuk el a farm munkát. Aztán arról is beszélgetnénk, hogy miként intézzük el Márti vese beültetését. Mert hallottuk, hogy itt lenne az ideje, de a kórház nem ad engedményt az árból. – Hát ez igaz. Már többször kérvényeztük a kórház igazgatójától, hogy csak annyi fizetséget kérjenek tőlünk Márti vese cseréjére, mint amennyit a biztosított betegeknek számolnak fel. De a válasz mindig ugyanaz volt: akik nem fizetnek adót és betegbiztosítást, nem várhatják el, hogy részesüljenek az adófizetőknek járó kedvezményekben. Bizony meg kell fizetnünk a műtét teljes költségét!

De hogyan!?

A delegáció hosszas tanácskozás után jött ki Dániel szobájából, és egy kurta „Mach’s gut”-tal búcsúzott el tőlem. Arcuk kifejezéstelen maradt, mintha egy fontos döntést próbálnának titokban tartani a ház asszonya előtt. Végül is bármennyire tisztelnek a környéken, csak asszonynak születtem. Tudnom kell a helyemet!

- Leah, gyere be! – szólított Dániel. Arcán nagy megkönnyebbülés, szinte diadalittasság tükröződött. - Ugye, mondtam én neked, Leah, hogy ne aggódjál! Tudtam, hogy számíthatunk a falura. A szomszédok az egész évi kerti munkámat elosztották maguk között! Kérdeztek Mártikánk veséjéről is, és megígérték, hogy a vasárnapi istentiszteleten kihirdetik a műtetre való gyűjtés kezdetét. Hát nem mondtam?

„Hát mondani mondta, de hogy lehet, hogy csak neki jutott eszébe, hogy mi ilyen jó emberek között lakunk! Hogy lehet, hogy én meg teljesen megfeledkeztem az Ordnung-ról (az amish szabályok rendszere)?”

Másnap kissé könnyebb szívvel vittem Mártit a dialízisre. Mielőtt a keze-lőbe mentünk, az intenzív osztályon meglátogattuk Sarah-t. Az ügyeletes nővér nem várt örömhírrrel fogadott bennünket.

- Millerné, ma reggel extubáltuk Sarah-t! – Ekkorra már tudtam, hogy ez mit jelent: kivették a légzőcsövet a torkából! Teremtőm! Milyen régen vártam erre a napra! - Sarah egészen jól tartja magát 40 % oxigénen! - újságolta tovább örvendező mosolygással a nővér.

Az ágyhoz léptem, és megfogtam Sarah vértelen kezét. Éreztem, hogy csonttá vékonyult ujjai gyengén megmozdulnak. Arcán nagy erőlködés mutatkozott, és szemét lassan kinyitotta. Először csak riadtan nézelődött, mintha első álmából ébredt volna fel. Végül rajtam nyugodott meg a tekintete.

Rám nézett!

Éreztem, hogy megismert! Ajka zihálva megremegett. Valami érdes, csikorgó sustorgás jött ki a száján, de mintha a mama és Márta benne lettek volna a mondandójában. Megfordult a szoba körülöttem.

- Millerné, jól van? Üljön le, nehogy elessen itt! – kiáltott fel a nővér.
- Oh, dehogyis, drágám! Csak úgy érzem, mintha felkért volna táncolni a szél. – Megöleltem a drága lelket, és sírós hangon mondtam. - Most sietek levinni Mártit a kezelésre, de utána visszajöhetek, ugye?

Lent, a dialízis nővérek észrevették bennem a változást.

- Leah, valami nagyon jó hírt kaphatott, hiszen csak úgy sugárzik az arca!

Elsírtam magam. Aztán hangosan nevetni kezdtem. Így sírva és nevetve fakadt ki belőlem minden. Minden, de minden, ami ezekben a gyászos és keserves hónapokban belém szorult!

- Sarah magához tért és beszélt hozzám! Rebeccám mankó nélkül indult el! A falu elkezd gyűjteni Mártikám vese átültetésére! A szomszédok meg fogják osztani egymás között Dániel kerti munkáját! Én pedig – itt éreztem, hogy arcomba szaladt a vér - várandós vagyok! Hát már hogyan sugározna az arcom a boldogságtól!

Dr. Tisdell éppen megérkezett a vizitre, és a benti zsibongást észlelve kérdően nézett a főnővérré. Mielőtt az megszólalhatott volna, Márta felemelt kézzel üdvözölte kedvenc doktorát. Egy keleti bölcs meggyőződésével tisztázta a helyzetet.

- Mama tegnap azt mondta a papának, hogy milyen jó emberek között élünk is mi. Én azt hiszem, hogy igaza van.

*A szerző gyermek nephrológusként 36 évet töltött az Egyesült Államokban. A történet forrása személyes tapasztalatain alapult.